

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

26. De Confutatione & Confirmatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

culum temporis foris commoratus, redijt, ad ducens eum, qui oblaturus venenum erat, quod apportabat in calice tritum. Eum conspicatus Socrates, age, inquit, vir oprime, nam tu harum es peritus, quid nunc agendum est? Nihil aliud, inquit, quam potus ut obambules, donec grauari crura senseris, deinde accumbes, atque reliqua ipsum ager. Simulque porrexit illi calicem. Hic verò accepto illo, mi Echeocrates, minimè turbatus, sineque trepidatione, immutato & colore & vultu, sed ut consueuerat, torum obtuens ad illum: Quid naras, inquit, de hoc poculo? Verum alicui hinc libare quicquam licet, an nō licet? Tantum, inquit, o Socrates, miscemus, quantum ad mediocrem hantum satis esse existimamus. Intellego, inquit ille, Deos quidem certe precari licet, ut hæc hinc migratio illuc felix eueniat, id quod & precor & ego opto. Atque hæc locutus, paululumque moratus, admodum expeditè sineque omni difficultate exhauit. Nostrum quidem plerique ægre hæcenus lachrymas continere potueramus. Vbi verò & bibentem vidimus, & exhaustum iam venenum esse, vincebamur plane, mihiq; ipsi adeo vi lachrymarum flumen quoddam erumpere. Itaque obnoluit deplorabam me ipsum; non enim illum sane, sed fortunam meam, qui tali amico priuatus essem. At Crito ante me cum lachrymas continere non posset, surrexerat. Sed Apollodorus dudum etiam lachrymari non cessauerat. Tum verò inter lachrymas fremens & indignans, nemini non fletum mouit, præter quidem Socratem, qui, Quid agitis, inquit, inepti? Ego enim certe, non minimam hanc habui causam, cur mulieres ablegauerim, ne in hunc modum delinqueretur. Nam audiui fauendum esse linguis, mortis tempore. Proinde quiescite & perdurate. Quæ cū audiuisset, pudore affecti repressimus lachrymas. Ille verò cum aliquantisper obambulasset, cumque iam diceret crura grauari, reclinauit se supinum: id enim minister veneni iusserat, isque attretans simul eum, paulo post inspiciebat pedes & crura. Deinde vehementius premens pedem, rogauit an sentiret; hinc peruenit ad tribas, atque ita ascendens, demonstrauit eum iam frigescere & rigescere. Iterumque attretans. Postquam, inquit, cor attigerit, tum interibit. Iamque adeo propemodum frigus supra inguinem euaserat, atque ille remotis uestibus, quibus fuerat obuolutus, quod qui-

dem postremum fuit locutus, Æsculapio, inquit, o Crito, gallum debemus: quem videre ut reddatis, atque caute ne hoc negligatur. Ita erit, inquit Crito. Sed nunquid aliud imperas? Hoc interroganti nihil magis ille respondit. Hic finis o Echeocrates, fuit amici nostri, viri, ut dicere possum, eorum qui nobis noxi facere, omnium & fortissimi & sapientissimi, & iustissimi.

Sunt & alia narrationes perelegantæ. quales sunt de fraudibus Philenis apud Sallustium, & de Zopyro apud Liuium.

De Confutatione, & Confirmatione.

CAPVT XXVI.

DICTUM est superius satis copiosè de argumentis, nunc confutationis modum doceamus. Confutantur argumenta multis modis, vel ipsius Aristotelis testimonio.

Confutationis quinque modi.

Primò, *ignominiosè*, hoc est, contemptu, quædo contemnimus, & nihili facimus aduerlariorum dicta: sic ferè totam Cælij accusationem Cicero voluit videri magis iras & iurgia dissidentium in amore, & amantium querimonias, quam vera crimina.

Secundò, *hypocrisis*, hoc est, actione, vultu, gestu, & vocis sonore: tale est illud:

Cantando tu illum, aut unquam tibi fistula cora

luta fuisse?

Tertiò, *inreputatione*, vbi crimen aliquod maxime alienum, vel ipsa iudicum opinione, cum indignatione rejicitur, ut, *Dij te perdant fugitiue*, qui ista obijcis.

Quartò, *antisagoge*, seu compensatione, cum afferimus rem, vel parem, vel maiorem: talis est disputatio pastorum apud Virgilium, vbi vnus quidem mouet quæstionem:

Dic quibus in terris, & eru mihi magnus Apollo,

Tres pateat cæli spatium non amplius vlnas.

Alter non dissoluit, sed noua quæstione aduersarij capere nititur.

Dic quibus in serris, inscripti nomina regum,

Nascantur flore?

Quintò, *apoplanesi*, hoc est, deductione, & fallacia, cum iudicem vel auditorem à re nobis

contraria deducimus, quando pollicemur de eo quod obiectum est, nos alio loco esse dicturos, & ita sensim elabimur, auditorumque animos ab eo, quod nos premebat, ad aliarum rerum vtilem considerationem traducimus, quod sæpè facit Cicero.

Sextus est communis confutandi modus, si negentur falsa, vt à nostra opinione, consuetudine, à personis, à rebus, à testimonijs aliena, ostendanturque absurda, repugnantia, contradictoria, distinguantur dubia, illustretur obscura, causæ & rerum, & factorum afferantur.

Prudentia in confutationibus seruanda.

Quæres, quis tandem vsus, aut modus confutationis optimus censetur: Habenda est in eo rerum, personarum, & temporum non leuis ratio. Multa indignatione, multa risu, multa interrogationis alicuius vibanitate tela aduersariorum sunt persæpè feliciter hebetata, quæ rationum multitudo nunquam euicisset: imò ea sæpè obijciuntur, in quibus refellendis, si te pugnacem ostenderis, alius facti suspensionem desiges mentibus auditorum: Prolepses etiam, & excusationes non petita, sæpè accusationes fuerunt.

Videndum igitur diligenter, quid oratoria prudentia præcibat.

Nonnunquam personæ sunt tantæ autoritatis, & sanctitudinis, vt vel silentio, vel vno saltem verbo satis luculentam per se faciant apologiam.

Scipio Africanus, cum ab accusatore quodam importunè, & præseruidè posceretur, multisque insuper delictis oneraretur, ad longam accusationem respondit:

Liu. l. 8. bell. Mac. Scipionis auctoritas admirabilis.

[Hoc die, Tribuni plebis, vosque Quirites, cum Annibale, & Carthaginensibus, signis collatis, bene, ac feliciter pugnaui. Ego hinc exemplò, in Capitolium, ad Iouem optimum maximum, Iunonemque, & Mineruam, ceterosque Deos, qui Capitolio, atque arci præsident, salutandos ibo, vsque gratias agam: Vestrum quoque, Quirites, quibus commodum est, ite mecum, & orate Deos, vt mei similes principes habeatis.]

Confutatio qua vsus Scipio, mirabilis.

Nihil obiecit, nihil purgauit, totam tamen secum traxit multitudinem, & calumpiarorem nequicquam latrantem, luculenta plaga percussit. Hæc autoritatem Scipionis decabant, qui, vt generosissimus leo, canem non putauit sua dignum iracundia.

Confutatio Sophistarum. Alij procaces Sophistas, & omnibus infestis, arguta nonnunquam interrogatiue, aut

parasyllogismo cæperunt, iisque frustra captiuo orationis ambitu nitentibus securim iniecerunt. Iuuant talia nonnunquam, si commode stant, & pro decore personarum. Sed istis omisiss, ubi res ea indicatur, quæ legitimum certamen requirit, tum confutationi pugnaciter insistendum.

Et primum quidem intentatæ ab aduersario petitiones sunt proponendæ, quas nonnulli sæpè de industria dissimulare, eleuare, & in ambiguis sententijs trahere solent, quod ego malæ fidei, & apud acutos auditores, natumque aduersarium, minus securum arbitror. Is sarijs impemim statim iustam querelam infert, sua infert, sua inuerti, se obrorto collo trahi, non esse hanc suam mentem, parum fideliter agi. Itaque ipso statim limine refutantis periclitatur fides, & quicquid malè iactis fundamentis astruitur, leuissimo ictu concidit. Leoni (inquit Apologus) homo quispian picta, fictaque leonum simulachra ostendebat, valentissimi cuiusdam bestiarj calcata pedibus, & sui generis robur prædicabat. Tum verò leo; Fabulæ sunt, inquit, ista, quid si leones pingere, fingereque didicissent, quot homines videres leonum pedibus compressos, atque subiectos. Haud dissimiliter euenit in ijs, qui leues quædam, & siculneas aduersarijs rationes affingunt, de quibus ipsi nunquam cogitarunt: Hinc in confutando disertissimi sunt, & planè magnifici.

Sed hæc præuaricationis potius sunt, quam iusti certaminis, nec apud graues viros licent, ne in eos quidem, Quorū Flaminia regitur cinis, atque Latina.

Hanc ob rem, quæ suæ in refutando sinceritatis plenius dare volunt indicium; ipsa plerumque aduersariorum verba ex scripto recitant, & præfigunt, deinde confutant, sed non est semper necesse in eisdem iurare apices, modò fideliter sensus assequamur. Postquam obiecta petitio est, sequitur confutatio, quæ tota ex locis argumentorum coalescit. Ea censetur autem optima, cum excurrit per ea capita, quæ Græci Rhetores ἀνακόλῳθον ἀδύνατοι, ἀσάφεις, ἀπίθανον, ἀπρεπές, ἀσύμφορον appellant. Ανακόλῳθον robustissimum est confutandi genus, quo velim primum si generari fieri possit aduersarium feriri. Dicitur enim inconsequens, seu repugnans: quod fit, cum ex aduersarij oratione multa passim dicta colliguntur, quæ conciliari nullo modo possint, sed

Confutatio Sincera.

Confutatio multa.

sed

sed manifestam inter se contentione[m] habeant. Tum certe non levis plaga infertur, cum is non tantum nobiscum, quam secum pugnat ostenditur.

Eiudem generis est ἀδύνατον, ubi quod factum obijcitur, fieri non potuisse, aut esse, firmis rationibus addicitur, quæ a natura, & causis rerum, cæterisque similibus sumuntur, si hæc probari non possunt, nitendum est, ut saltem ἀπίθανον, res minus probabilis hoc loco, hoc tempore, his personis fuisse videatur.

Item, si ab adversario minus dilucide collecta sunt argumenta, exagitantur etiam eius conjecturæ, quod incerta pro certis, obscura pro notis, falsa pro veris afferat. Non esse rem, quæ geritur, tam parvi momenti, ut leuissimis sigmentis sit permittenda.

Accedunt ἀρρητὰ & ἀνόητα, quæ non tantam vim habent, ac superiora, commodè tamen nonnunquam adhibentur, ubi res, quæ obijcitur, primum à dignitate personæ aliena, deinde minimè lucrosa, aut commoda.

Castus

Postremò etiam damosa ostenditur, sollebat enim Cassius veteris illud querere; Cuius.

Confutatio omni ordo.

Ordo autem confutationis à prudentia Oratoris melius præscribetur, sæpè minuta quedam obiecta, quasi leuioris armaturæ milites, in primo agmine conciduntur, mox ad grauiora deveniunt. Sæpè quæ maioris sunt ponderis, prius confutatur: quibus expugnat, tenuia quæque facillè concidunt. Nonnunquam caput illud percussit, cui cætera, quasi per annulos catenarum nexa coherent, exinde reliqua nullo negotio diffuuntur.

Pugnatur aliquando cæsim contrà multas, & exiles rationes, aliquando diductius res virgetur, & quò plus caloris, & spiritus habeat confutatio, bene tractatur per dialogismos, ironias, subiectiones, concessiones, ratiocinationes, & concisè vibratas propositiones, & similia, quibus vis, & ardor oratoris magis incalcescit.

Confirmatio.

In confirmatione contraria est ratio eorūdem argumentorum, cæteroqui per idem propè filum extenditur, quanquam magnum discrimen habendum est confirmationis demonstrativa, & iudicialis: Illa siquidem, cum de ijs rebus agat sæpius, quæ omnibus probatissimæ sunt, florem, ornatum, & gratiam spectat potius, quam contentiosam probationem.

Hæc magis instat rebus, & argumentis, & prudenter quidem facit, si minuta, & quæ facillè ab adversarijs vellicati possunt, amputat.

Ea autem maxime in primis, & vltimis ordinibus opponit, quæ robustissima sunt, quæque primas aggressiones, ut plurimum vehementiores, sime sustinent.

Utitur autem utraque, tum confutatio, tum confirmatio, telo argumentationis, cuius varietas sunt species.

NN.

a Hoc Divus Dionysius Areopagita, capite octavo de divinis nominibus vocat ἄγος τοῦ ἀδύνατον ἀντίπρως ἀναμάρτητον.

De ratiocinatione, & inductione.

CAPVT XXVII.

Ratiocinatio disputatorum telum est proprium; & si ea minus expressè oratores, magna tamen dexteritate utuntur. Nam, & orationes plerumque totas in syllogismo fundatas esse videas. Itaque non simpliciter, & nudè propositiones exeant oportet, sed alijs insuper argumentis confirmantur, passimque figurarum illustrentur ornamentis, ipsa denique conclusio satis per se intellecta latentè per varios motus, quasi per cuniculos in animum irrepit.

Inductio familiarissima est oratoribus, & ad ornandum illustrissima. Audi illam Seneca, quam magnifica est.

Navis bona dicitur, non quæ pretiosis coloribus picta est, nec cui argenteum, aut aurum rostrum est, nec cuius turra ebone calata est, nec quæ fiscis, ac opibus regis pressa est, sed stabilis, & firma, & iuncturis aquam excludentibus spissa, ad ferendum incursum maris solida, gubernaculo parens, velox, & consentiens vento.

Sem. ep. 7. Inductio in signis est.

Gladium bonum dices, non cui deauratus est baltheus, nec cui vagina gemmis distinguitur, sed cui & adsecandum subtilis acies, & mucro munimentum omne rapturus.

Virtus sola hominibus facit.

Regula non quam formosa, sed quam recta sit queritur.

Eo quodque laudatur, cui comparatur quod illi proprium est. Ergo in homine quoque nihil ad rem pertinet, quantum aet, quantum sceneret, a quam multis salutetur, quam

